Maa- ja metsätalousministeriö 25.4.2022

Fosforisääntely - vertailu muihin EU-jäsenmaihin

Fosforilannoituksen säätelyn vertailussa on huomioitava joitakin vertailua vaikeuttava tekijöitä. Vain harvoin lainsäädännössä tai ohjeistuksessa tarkoitettu luku tarkoittaa samaa asiaa kuin toisessa maassa. Fosforilannoituksen liukoisuudet, pitoisuudet maassa sekä eläinten tuottaman lannan fosforipitoisuudet usein poikkeavat toisistaan muun muassa erilaisten analyysimenetelmien johdosta. Lisäksi fosforisäätelyyn vaikuttaa toissijaisena säätelymenetelmänä usein erilaiset kotieläintilojen ympäristöluvat ja tiheysrajoitukset, jotka käytännössä toimivat lannan mukana levitettävän fosforin rajoittimina. Suomessa fosforilannoitusta on käytännössä rajoittanut ympäristökorvaus jo vuodesta 1995. Vaikka järjestelmä on ollut vapaaehtoinen, 90% viljelypinta-alasta on siihen kuulunut. Näin ollen Suomen osalta fosforinkäytön rajoittaminen on ollut runsaasti muita maita edellä maatalouden vesiensuojelussa. On syytä myös huomioida, että muissa EU-maissa koko maa harvoin on luokiteltu nitraattiherkäksi kuten Suomessa, jolloin koko maata ei rajoiteta lainsäädännössä samalla tavalla. Toisaalta voi olla maakohtaisia tai alueellisia rajoituksia erilaisten vesi- tai pohjavesialueiden suojelemiseksi.

Viimeisin laajin selvitys suorasta fosforilainsäädännöstä valtaosasta EU-maiden ja muutaman EU:n ulkopuolisen maan osalta on tehty vuonna 2014 Alankomaiden maatalousyliopiston ja maatalouden tutkimuskeskuksen toimesta (Agricultural phosphorus legislation in Europe. Amery ja Schoumans. 2014). Selvityksen perusteella tuolla hetkellä fosforilannoituksessa ei ollut lakisääteisiä rajoitteita kovinkaan monessa maassa. Maissa, joissa kotieläintiheys on ollut erityisen korkea jo pitkään, on ollut pidempään velvoittavaa lainsäädäntöä fosforin osalta (Alankomaat, Tanska). Useissa maissa fosforilainsäädäntö kattaa ainoastaan kotieläinten lannan käytön, jolloin käytännössä rajataan joko kilomääräistä fosforilevitysmäärää tai sitten rajoitetaan eläinmäärää peltopinta-alaa kohden. Joissain maissa on ollut käytössä myös fosforiylijäämään perustuvaa seurantaa. Eniten fosforinkäyttöä rajoittava säädös on ollut kussakin maassa toimeenpantu lannan käyttöä ohjaava nitraattidirektiivi, joka käytännössä rajoittaa myös fosforin käyttöä, vaikkakin epäsuorasti. Toisaalta vesipuitedirektiivin noudattaminen on kaikille jäsenmaille pakollista.

Vuoden 2014 jälkeen lainsäädäntö on osassa maissa muuttunut, jolloin myös velvoittavaa lainsäädäntöä on joko asetettu fosforille tai entistä on tiukennettu. Esimerkiksi Barreau et al. (Agricultural phosphorus regulation in Europe – Experience-sharing for 4 European countries. IOWater. 2018) selvittää lähemmin Tanskan, Alankomaiden, Saksan ja Italian fosforilainsäädäntöä. Näiden maiden osalta on merkillepantavaa, että 2018 Tanskassa astui voimaan tilakohtaiset fosforikiintiöt ja Saksassa tiukennettiin fosforiylijäämän rajoitetta.

Lähimmistä naapurimaista Ruotsilla on käytössä lannan fosforin rajoitus 22 kg/ha. Tähän voi soveltaa viiden vuoden fosforintasausta, mutta mineraalilannoitteiden osalta on vain suosituksia, ei rajoittavaa lainsäädäntöä. Virossa on samankaltainen rajoite eli 25 kg fosforia hehtaarille vuodessa, mutta se kattaa myös mineraalilannoitteet. Myös Virossa sovelletaan viiden vuoden fosforintasausta. Jos lannoitustarve ylittää tuon annetun 25 kg/ha/vuosi rajoitteen, lainsäädännöstä löytyy lannoitustaulukot erilaisille viljavuusluokille ja määräykset maanäytteiden otosta, jos haluaa niitä soveltaa. Muissa jäsenmaissa ei ole fosforilainsäädäntöä, joka olisi yhtä rajoittava silloinkin, kun kotieläintiheys ei ole ongelmallisen korkea tai käyttö kohtuullista. Poikkeuksen tekee Alankomaiden erityisen tiukka lainsäädäntö, jota selittää erittäin korkea eläintiheys ja siten suuret riskit esimeriksi pohjavesille.

Suomen kohdalla maatalouden vesistönsuojelun lähtökohdat eroavat monin tavoin vaikkapa Atlantin rannikolla sijaitsevien maiden tavoitteista. Suomen erityispiirteet asettavat toisaalta korkeampia vaatimuksia (runsaat vesistöt, saaristomeren valuma-alue), mutta toisaalta kotieläintiheys on Suomessa vain harvoissa paikoissa erityisen korkea. Koko Suomen pinta-alaan suhteutettu kuormitus on Itämeren maiden keskitasoa, joskin Saaristomereen laskevien jokien fosforikuorma pinta-alaan suhteutettuna on huomattavan korkea. Myös fosforikuorma henkeä kohden laskettuna on koko Suomessa erittäin korkea.